

Aetats bedriftsundersøkelse 2005

SAMMENDRAG

Aetats bedriftsundersøkelse 2005 viser at etterspørselen etter arbeidskraft vil øke moderat det nærmeste året. Norsk økonomi er nå inne i en oppgangskonjunktur, noe som påvirker bedriftenes sysselsettingsforventninger. Sysselsettingsanslagene er oppjustert i forhold til fjorårets undersøkelse. Både i 2004 og i 2005 økte bedriftenes forventninger til sysselsettingen mer enn i 2003. 2003 var et år med historisk lavt nivå med hensyn til bedriftenes grad av optimisme. Det er fremdeles noe igjen før sysselsettingsforventningene når nivået fra 2002, som var et år bedriftene hadde klart positive forventninger.

Enkelte næringer har oppjustert sine forventninger til sysselsettingen spesielt mye fra i fjor. Dette gjelder i første rekke bedrifter innenfor finansiell tjenesteyting og forsikring, industri, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting og utvinning av olje. Ettersom oppgangskonjunkturen i norsk økonomi har vart i nesten to år, er det flere enn de konjunkturutsatte næringene industri og bygg og anlegg som nå opplever økt optimisme.

Sammenliknet med Aetats bedriftsundersøkelse 2004 melder bedriftene i år om høyere sysselsettingsforventninger i flertallet av fylkene. Oslo og Buskerud er blant de mest optimistiske fylkene, mens bedriftene i Hedmark og Aust-Agder er minst optimistiske.

19 prosent av bedriftene melder om rekrutteringsproblemer i år. Dette er omtrent uendret fra i fjor da andelen var 20 prosent. Andelen bedrifter med rekrutteringsproblemer har avtatt kontinuerlig etter år 2000, da 36 prosent av bedriftene hadde denne typen problemer. Når bedriftene blir spurt om rekrutteringsproblemer medfører at de har færre ansatte enn de ellers ville hatt, svarer 8 prosent av bedriftene at de har slike alvorlige rekrutteringsproblemer. Dette er samme nivå som de siste tre årene, og en nedgang på 5 prosentpoeng fra 2002. Resultatene fra årets bedriftsundersøkelse viser at bedriftene nå mangler 36.000 personer. I fjor summerte mangelen på arbeidskraft seg også til 36.000 personer, mens den i 2003 var på 53.000 personer. Rekrutteringsproblemer er størst i Vest-Agder og i Rogaland.

Arbeidsledigheten avtar, og bedriftene reagerer med noe større grad av optimisme med hensyn til fremtidig sysselsetting i forhold til i fjor. Imidlertid har ledigheten over flere år ligget høyt. Dette fører til lavere grad av rekrutteringsproblemer, noe som har gitt utslag i uendret mangel på arbeidskraft fra fjorårets bedriftsundersøkelse. Det skulle tilsi at vi i en situasjon med redusert ledighet fortsatt har god tilgang på arbeidskraft.

Bedriftene melder om størst mangel på personell, målt i absolutte tall, innenfor følgende yrker: Sjøførere,

tømrere, butikkmedarbeidere/selgere, snekkere, rørleggere og frisører og kosmetologer. Ser vi på absolutte tall for mangel på arbeidskraft i forhold til sysselsettingsnivået innenfor enkeltyrker er rekrutteringsproblemer størst blant følgende yrker: Betong- og grunnarbeidere (bygg), instrumentmakere og -reparatører, steinfagarbeidere, maskinarbeidere og bakere og konditorer.

OM AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Formålet med Aetats bedriftsundersøkelse er at den skal gi innsikt i etterspørselssiden på arbeidsmarkedet, og kunne si noe om næringslivets og offentlige etaters behov for ulike typer arbeidskraft i den nærmeste framtid. Denne kunnskapen bidrar til at Aetat kan yte bedre service overfor arbeidssøkere og arbeidsgivere. Også for allmennheten og andre beslutningstakere gir Aetats bedriftsundersøkelse nyttig informasjon om tilpasningsproblemer på arbeidsmarkedet.

Aetats hovedkontorer i fylkene gir ut egne rapporter med resultater fra bedriftsundersøkelsen. Dersom interessen knytter seg til detaljerte resultater fra særskilte fylker, bør man derfor henvende seg til Aetats hovedkontor i det respektive fylket. Vi gjør oppmerksom på at Aetat Arbeidsdirektoratet i sine resultater har lagt vekt på å gjøre resultatene sammenliknbare mellom fylker. Dette kan innebære at det forekommer mindre avvik mellom våre og fylkenes resultater.

I Aetats bedriftsundersøkelse svarte 13.700 virksomheter, noe som ga en svarprosent på 72. Undersøkelsen ble gjennomført i tidsrommet fra begynnelsen av februar til begynnelsen av april 2005.

Virksomhetene det innhentes informasjon fra er trukket ut fra Enhetsregisteret. I Enhetsregisteret

Yrker og næringer

Vi vil presentere en del resultater for yrker og næringer. Det er viktig å merke seg at inndelingen i yrker og næringer bygger på forskjellige klassifiseringsprinsipper.

Næring viser hva slags produksjon som hovedsakelig foregår i virksomheten, mens yrkesbetegnelsen viser hva slags arbeidsoppgaver som tilfaller en sysselsatt. Innenfor den enkelte næring vil det finnes et bredt spekter av yrker. Aetat har ingen statistisk oversikt over hvordan yrkene fordeler seg under næringsgruppene.

Aetats sysselsettingsbarometer

Aetat Arbeidsdirektoratet utarbeider et sysselsettingsbarometer basert på resultatene fra undersøkelsen. Tallverdien i sysselsettingsbarometeret er differansen mellom prosentvis andel bedrifter som oppgir at de forventer vekst i sysselsettingen og prosentvis andel bedrifter som forventer nedgang. Dette gir en indikasjon på virksomhetenes optimisme det kommende året. En høy verdi på sysselsettingsbarometeret er et tegn på stor etterspørsel etter arbeidskraft.

Sysselsettingsbarometeret bygger på bedriftenes vurderinger for den forventede arbeidsstokken i det kommende året. På bakgrunn av bedriftenes anslag er besvarelsene sortert etter andel bedrifter som forventer økning, nedgang og uendret sysselsetting om ett år. Barometerets tallgrunnlag er derfor ikke påvirket av hvor mange personer en eventuell endring i sysselsettingen summerer seg til.

Rekrutteringsproblemer har en viss effekt på sysselsettingsbarometeret. På bakgrunn av erfaring fra tidligere bedriftsundersøkelser vet vi at bedriftene ikke tar tilstrekkelig hensyn til begrensninger på tilbudssiden av arbeidsmarkedet. Dette kan påvirke realisert sysselsetting.

ligger opplysninger om næringslivet og offentlige etater som finnes i ulike offentlige registre. Utvalget trekkes tilfeldig, men er konstruert slik at det skal sikre representativitet i svarene på hovednæringsgruppe og fylke. De uttrukne virksomhetene blir, enten postalt eller telefonisk, bedt om å gi vurderinger av sysselsettingsutviklingen i egen virksomhet det kommende året.

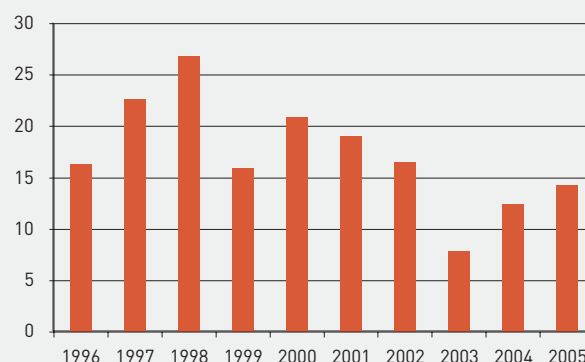
Det stilles i alt 6 spørsmål i undersøkelsen. Spørsmålene avdekker virksomhetenes anslag på antall ansatte om ett år i forhold til i dag, hvilke næringsgrupper som venter særlig stor etterspørsel etter arbeidskraft, og om virksomheten har rekrutteringsproblemer innenfor spesifikke yrker i dag.

Bedriftsundersøkelsen er en årlig undersøkelse som utføres av Aetat. Undersøkelsen blir i stor grad utført ved Aetats hovedkontorer og lokalkontorer. Ettersom bedriftsundersøkelsen baserer seg på utvalg, vil det være usikkerhet knyttet til resultatene. Denne usikkerheten blir større, desto mer detaljert nivå det søkes informasjon på. I det metodiske vedlegget presenteres usikkerhet vedrørende resultatene som viser mangel på arbeidskraft.

SYSSELSETTINGEN DET KOMMENDE ÅRET

Bedriftenes forventninger til sysselsettingsutviklingen det kommende året er noe mer optimistiske nå enn de var for ett år siden. Sysselsettingsbarometeret i figur 1 viser resultatet fra årets under-

Figur 1.
Aetats sysselsettingsbarometer. Utvikling fra 1996 til 2005 i prosent.

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Tabell 1.
Bedriftenes fremtidige sysselsettingsforventninger i prosent.

	Økende	Uendret	Nedgang	Netto økning
1996	30,1	56,1	13,8	16,3
1997	33,6	55,4	11,0	22,6
1998	35,9	55,0	9,1	26,8
1999	26,0	63,9	10,1	15,9
2000	30,7	59,4	9,8	20,9
2001	28,5	62,1	9,4	19,0
2002	26,3	64,0	9,7	16,5
2003	21,2	65,4	13,4	7,8
2004	24,2	63,9	11,9	12,4
2005	24,4	65,5	10,2	14,2

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

søkelse sammenliknet med resultatene fra tidligere års undersøkelser. Vi har hatt konjunkturoppgang i norsk økonomi siden 2. kvartal 2003. Resultatene fra årets bedriftsundersøkelse tilsier at etterspørselen etter arbeidskraft vil bli svakere det kommende året enn det vi opplevde under konjunkturoppgangen i perioden 1996 til 1998.

Sysselsettingsutviklingen er med å bestemme bedriftenes fremtidige sysselsettingsforventninger. Tall fra Statistisk sentralbyrås (SSB) arbeidskraftundersøkelse viser blant annet at sysselsettingen økte fra 2003 til 2004. Vi ser av figur 1 at optimismen økte i samme periode, og har fortsatt inn i 2005.

24 prosent av bedriftene venter økt bemanningsnivå i det kommende året. Dette er samme andel som i fjor. Netto økning er i år beregnet til 14 prosent, mens den var 12 prosent i fjor. Tabell 1 viser en tidsserie som strekker seg fra 1996 til 2005. Her ser vi at det bare er i 2003 og i 2004 vi finner lavere netto økning enn i 2005. 2003 danner bunnpunktet for nedgangskonjunkturen Norge var inne i fra 1999 til 2. kvartal 2003. I 2004 var det økt aktivitet i norsk økonomi, og oppgangskonjunkturen forsterket seg inn i 2005. Den økonomiske utviklingen ser vi reflektert i bedriftenes grad av optimisme.

Konjunkturoppgangen treffer bredt

Årets bedriftsundersøkelse viser at konjunkturoppgangen fortsetter å slå ut i forventningene i de fleste næringer og i de fleste fylker. Bare fire av totalt 15 næringer har nedjustert sine sysselsetningsforventninger sammenliknet med i fjor. Dette må ses i sammenheng med den gunstige økonomiske utviklingen i norsk økonomi siden høsten 2003.

Ser vi på geografiske forskjeller finner vi at bare tre av i alt 19 fylker har nedjustert sine sysselsetningsforventninger sammenliknet med i fjor.

Økt optimisme innen finansiell tjenesteyting og forsikring og industri

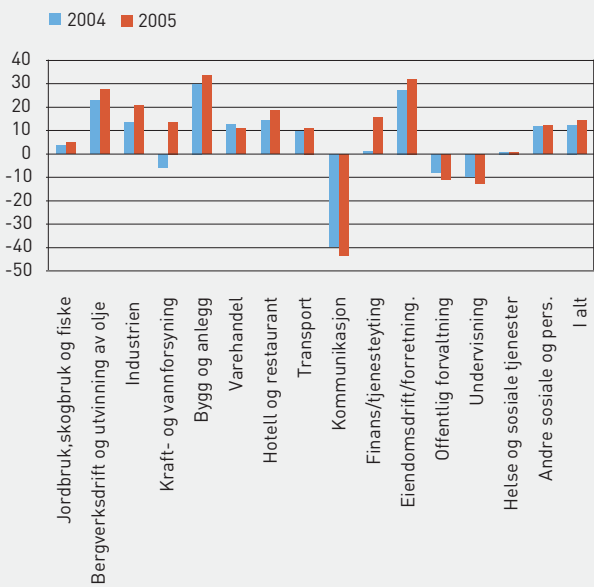
Bedriftene innenfor finansiell tjenesteyting og forsikring er mer optimistiske i år sammenliknet med i fjor. Finansiell tjenesteyting inkluderer blant annet bankvirksomhet og verdipapirforvaltning. SSBs arbeidskraftsundersøkelse viser at det har vært en økning i sysselsettingen innen finansiell tjenesteyting, forsikring, forretningsmessig tjenesteyting og eiendomsdrift på 10.000 personer fra 1. kvartal 2004 til 1. kvartal 2005.

Innen industrien er sysselsetningsforventningene oppjustert fra året før, og positive for alle undergrupper, se figur 3. Bedrifter som driver med produksjon av maskiner er mest positive, mens optimismen har økt mest for bedrifter som driver med petroleum og kjemisk produksjon. Innen nærings- og nytelsesmidler er det noe nedgang i overvekten av bedrifter som venter vekst i sysselsettingen i forhold til 2004.

I kommunikasjonsnæringen har det vært negative sysselsetningsforventninger over flere år. I 2005 er sysselsetningsforventningene mer negative enn året før. I kommunikasjonsnæringen inngår tjenester innen post, bud og telekommunikasjon. Tall fra SSBs arbeidskraftsundersøkelse viser at det har vært en reduksjon i sysselsettingen innen kommunikasjon på 2.000 personer fra 1. kvartal 2004 til 1. kvartal 2005. En årsak til negative sysselsetningsforventninger og

Figur 2.

Aetats sysselsetningsbarometer. Resultater fordelt på næringer i prosent.¹

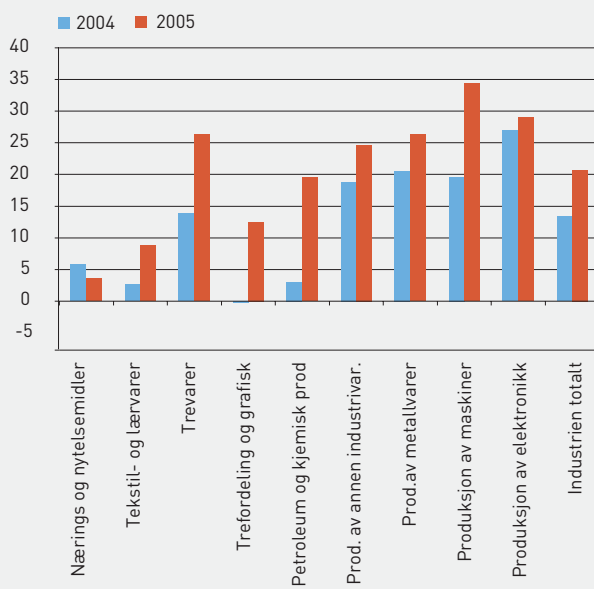

¹ Kraft- og vannforsyning er underrepresentert i utvalget i 2005, og resultatene ilegges liten vekt i analysen.

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Figur 3.

Aetats sysselsetningsbarometer. Resultater fordelt på undergrupper i industrien i prosent.

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

fall i sysselsettingen er at denne næringen har vært gjennom større omstillinger over en lengre periode. Det har vært spesielt store bemanningsreduksjoner innen posten, og her finner vi også de mest negative sysselsetningsanslagene.

Positive sysselsettingsforventninger innen bygg og anlegg

Bedrifter innen bygg og anlegg står for den største optimismen av alle næringene i 2005. Det var også denne næringen som var mest optimistisk i 2004. Bygg og anlegg er sammen med industri konjunktursatte næringer. Dette innebærer at endringer i aktivitetsnivået i økonomien påvirker disse næringene relativt raskt i forhold til andre næringer. Nå har konjunkturoppgangen festnet seg, og vi ser at optimismen innen bygg og anlegg fortsetter samtidig som ledigheten går ned.

Byggebedriftene er mer optimistiske i år enn de var i fjor, mens anleggsnæringen er noe mindre optimistisk i år enn i fjor, se figur 4.

Vilkårene for bygge- og anleggsnæringen har bedret seg gjennom lav rente som stimulerer blant annet boliginvesteringene og moderate lønnsoppgjør. Det er høy aktivitet innenfor både bygge- og anleggssektoren. Ifølge SSB steg produksjonen i bygge- og anleggsvirksomheten i Norge kraftig gjennom hele 2004. Veksten var særlig stor for nybygg og anleggsvirksomhet, men også innenfor rehabilitering av bygg var det vekst.

Til tross for en betydelig vekst i aktiviteten, viser tall fra Nasjonalregnskapet at sysselsettingen kun har økt med vel 1.000 personer fra 2002 til 2004. Dette kan være en indikasjon på at bygge- og anleggsbransjen importerer arbeidskraft for å få dekket behovene. En stor del av denne arbeidskraften kommer trolig fra andre nordiske land, men det er også grunn til å anta at næringen har hentet arbeidskraft fra de nye EU-landene.² Den registrerte ledigheten innenfor bygge- og anleggsyrkene har imidlertid gått ned over lengre tid. Med så stor akti-

vitet innen bygg som det har vært den siste tiden kan arbeidsinnvandringen blant annet fra Polen ha bidratt til å begrense flaskehalsproblemer.

Byggebedriftene i Oslo, Buskerud, Hordaland og Akershus er mer optimistiske enn bedrifter i resten av landet.

Økt optimisme innen eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting

Optimismen har tatt seg opp innen eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting, og nærmer seg nivået fra 2002. Næringen eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting inkluderer blant annet omsetning og drift av egen fast eiendom, forskning og utredningsarbeid. Eksempelvis kan bedrifter som er sortert under forsknings- og utredningsarbeid ha et tjenestetilbud som blant annet inkluderer markeds- og opinionsundersøkelser.

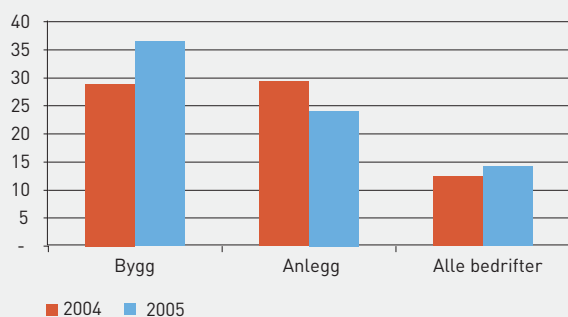
Bedrifter i eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting i Østfold, Rogaland og Oslo er blant de mest optimistiske.

Oppgang for IKT³

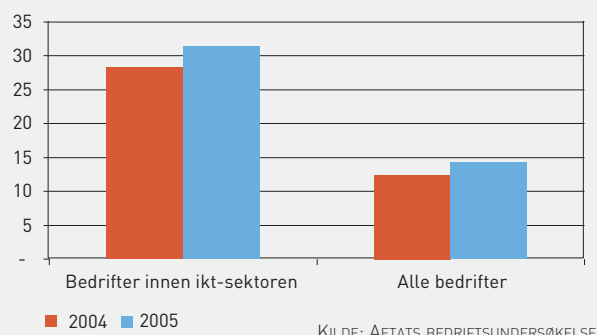
Bedrifter innen IKT-sektoren var i perioden 2001 til 2003 i stor grad preget av konkurser og nedbemanninger. Sysselsettingsforventningene tok seg kraftig opp i 2004, og økte videre i 2005. Optimismen i 2005 er nært nivået fra 2002.

Etter høy ledighet i 2003, har ledigheten innen naturvitenskapelige yrker (deriblant IKT-yrker) avtatt gjennom 2004 og inn i 2005. Optimismen vi nå observerer innen IKT-sektoren samsvarer bra med ledighetsutviklingen.

Figur 4.
Aetats sysselsettingsbarometer.
Resultater innenfor bygg og anlegg.

Figur 5.
Aetats sysselsettingsbarometer.
Resultater innenfor IKT.

² Fra og med 1. mai 2004 ble EU utvidet med ti nye land; den Tsjekiske republikk, Estland, Latvia, Litauen, Polen, Slovakia, Slovenia, Ungarn, Kypros og Malta. Disse ble fra samme tidspunkt en del av EØS-området.

³ Enkelte undernæringer av IKT er underrepresentert i utvalget i 2005. Utvalget er dermed noe skjevt og innebærer større usikkerhet.

IKT-sektoren

IKT-bedriftene tilhører undergrupper av næringene produksjon av elektronikk, varehandel, kommunikasjon og eiendomsdrift/forretningsmessig tjenesteyting. IKT-sektoren er derfor ikke representert i figur 2. Definisjonen for IKT-sektoren er for øvrig i tråd med Statistisk sentralbyrås IKT-statistikk.

Fortsatt negative forventninger innen offentlig forvaltning

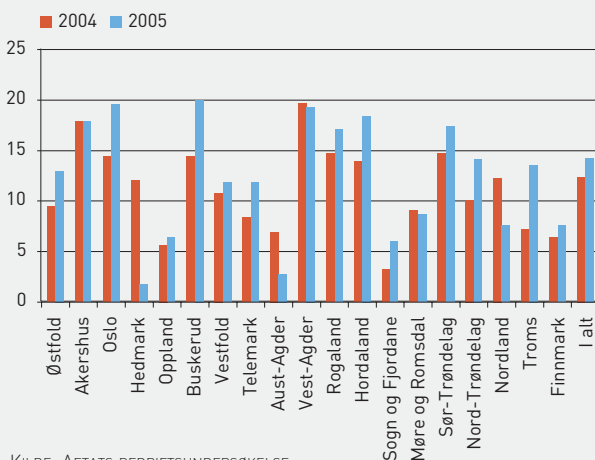
Bedrifter innen offentlig forvaltning hadde negative sysselsettingsforventninger i 2005. I 2005 er forventningene mer negative enn i 2004. Svak økonomi er en årsak til svake sysselsettingsforventninger innen offentlig forvaltning.

Oppjusterte forventninger i flertallet av fylkene

I de fleste fylkene rapporterer bedriftene om mer optimistiske eller tilsvarende optimistiske sysselsettingsanslag i år som i fjor. Bedriftene i Hedmark, Nordland og Aust-Agder har imidlertid mindre optimistiske sysselsettingsanslag i år i forhold til i 2004.

Bedriftene i Buskerud og Oslo er de mest optimistiske i landet i 2005. Bedriftene i Vest-Agder er også blant de mest optimistiske, mens bedriftene i Hedmark og Aust-Agder er minst optimistiske. Tall fra SSBs arbeidskraftsundersøkelse viser at sysselsettingen på landsnivå økte fra 1. kvartal 2004 til 1. kvartal 2005. I Hedmark gikk sysselsettingen noe ned i samme periode, mens den var uendret i Aust-Agder.

Figur 6.
Aetats sysselsettingsbarometer.
Fylkesfordelte resultater i prosent.

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT

Vanskelighetene med å få tak i kvalifisert personell er uendret i forhold til for ett år siden. Bedriftene hadde i perioden fra februar til begynnelsen av april i år rekrutteringsproblemer som summerer seg til en samlet mangel på 36.000 personer. Tilsvarende tall for 2004 var også 36.000 personer. Det viser at målt i antall personer har rekrutteringsproblemene holdt seg stabile. For to år siden oppga bedriftene en samlet mangel på 53.000 personer.

Redusert ledighet, men fortsatt god tilgang på arbeidskraft

Norsk økonomi opplevde i 2002 og deler av 2003 en konjunkturedgang. Dette resulterte i en lavere etterspørsel etter arbeidskraft innenfor de fleste yrkesgrupper. 2. kvartal 2003 startet en oppgangskonjunktur, og arbeidsmarkedet bedret seg sakte i tiden som fulgte. Ledighetsutviklingen i 2004 kjenne- tegnes av en forsiktig nedgang. Hovedtyngden av ledighetsnedgangen i 2004 kom i løpet av andre halvår, og ledigheten har fortsatt å gå litt ned i 2005.

Bedriftenes grad av optimisme følger ofte utviklingen i økonomien, noe vi blant annet ser reflektert i undersøkelsen ved at optimismen har tatt seg moderat opp fra i fjor. Når det gjelder rekrutteringsproblemer ser det imidlertid ut til at de reagerer senere på konjunkturedringer. Det kan ta lang tid fra bedriftene bestemmer seg for å øke arbeidsstokken etter en konjunkturbunn til sysselsettingsnivået er blitt så høyt at bedriftene får store problemer med å rekruttere arbeidskraft. Dette vil kunne medvirke til at mangelen på arbeidskraft forholder seg stabil i en situasjon med redusert ledighet. Det indikerer at det fortsatt er god tilgang på arbeidskraft. Resultatene fra undersøkelsen tyder således på at det ikke har oppstått økt press på arbeidsmarkedet som følge av ledighetsnedgangen.

Lave rekrutteringsproblemer bidrar til å øke sysselsettingen

Årets bedriftsundersøkelse indikerer en moderat optimisme i forhold til kommende års sysselsetting (se første del av artikkelen). Samtidig er det avdekket få rekrutteringsproblemer. Dette gjør det lettere for bedriftene å øke arbeidsstokken ved behov.

I bedriftsundersøkelsen blir bedriftene bedt om å ta stilling til sysselsettingsbehovet i fremtiden. Dette resultatet anslår fremtidig etterspørsel etter arbeidskraft. I bedriftsundersøkelsene blir bedriftene samtidig bedt om å rapportere inn rekrutteringsproblemer på tidspunktet spørreskjemaet besvares. Disse to forholdene knytter seg derfor til to forskjel-

lige tidsfaser, noe som i seg selv bidrar til at bedriftenes optimisme og rekrutteringsproblemer kan komme i uttakt. Aetat tolker årets resultater som at bedriftene opplevde små rekrutteringsproblemer i overgangen mellom 1.kvartal og 2. kvartal i år, samtidig som de rapporterte om en viss optimisme med hensyn til vekst i sysselsettingen ett år frem i tid.

Rekrutteringsproblemer fordelt på yrker

I bedriftsundersøkelsen har vi stilt bedriftene spørsmål om innenfor hvilke yrker de har så store rekrutteringsproblemer at de har færre ansatte enn de ellers ville hatt, og om hvor mange ansatte dette dreier seg om. Ved hjelp av svarene på dette spørsmålet beregnes mangelen innenfor de enkelte yrker.

Tabell 2 viser mangel på arbeidskraft innenfor de yrkesgruppene der mangelen på arbeidskraft er størst. Det foreligger ikke beregninger for alle yrkesgrupper. Dette fordi mangel på arbeidskraft ikke kan estimeres innenfor enkelteyrker der det kun er et fåtall bedrifter i utvalget som har oppgitt mangel på arbeidskraft. I de fleste slike tilfeller må vi forvente at et fåtall observasjoner i utvalget reflekterer markedsforholdene, det vil si at det er lav mangel innenfor yrket. I andre tilfeller vil likevel et fåtall observasjoner kunne summere seg til et betydelig antall personer. En yrkesgruppe kan derfor likevel være forbundet med mangel på arbeidskraft selv om yrket ikke er nevnt i tabell 2.

Ettersom Aetats bedriftsundersøkelse er en utvalgsundersøkelse vil det være usikkerhet knyttet til estimatene på mangel. Usikkerheten kan variere fra yrke til yrke. I det statistiske vedlegget presenteres størrelsen på usikkerheten.

Tabell 3 viser den relative mangelen på arbeidskraft fordelt på yrkesgrupper. Det absolutte tallet over mangel på arbeidskraft vil ha sammenheng med hvor stor yrkesgruppen er, mens det relative tallet vil ta hensyn til ulik størrelse på yrkesgruppene. Den relative mangelen er presentert i form av en stramhetsindikator (se egen ramme) Eksempelvis kan en mangel på 800 murere være like virksomhetskritisk som en mangel på 2.600 drosje- og varebilsjåførere, ettersom arbeidsstyrken for den siste gruppen er langt større. Vi ser derfor også på forholdstallet mellom mangelen på arbeidskraft og antall sysselsatte i yrkene og benevner dette som stramhetsindikatoren.

I tolkningen av resultatene bør leseren også være klar over at dette er arbeidsgivernes synspunkter og at disse kan ha ulike motiver for å rapportere om, eller la være å rapportere om, mangel på arbeidskraft. Svarene skal ikke uttrykke at bedriftene kunne ønsket flere arbeidstakere om budsjett- eller kostnadssituasjonen hadde tillatt det.

Stramhetsindikatoren

Stramhetsindikator er forholdstallet mellom antall personer som virksomhetene mangler og antall personer som er sysselsatt. Et høyt forholdstall indikerer et stramt arbeidsmarked, noe som isolert sett peker på problemer med å rekruttere arbeidskraft til virksomhetene.

Det presenteres to stramhetsindikatorer. Én for tabeller som beskriver yrker (STYRK) og én for tabeller som beskriver næringsgrupper (NACE). I begge stramhetsindikatorene er antall personer som virksomhetene mangler (telleren) basert på resultater fra Aetats bedriftsundersøkelse 2005. Sysselsettingstallene (nevneren) for yrkesgrupperinger er hentet fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser. Siste tilgjengelige sysselsettingstall er fra 2004. For næringsgrupperinger er kilden for sysselsettingstallene Enhetsregisteret. Når det gjelder sysselsetting på regionsnivå er totaltallene hentet fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftundersøkelser.

I spørsmålet som avdekker mangel bes bedriftene ta stilling til om rekrutteringsproblemene er av en slik art at man har færre ansatte enn man ellers ville ha hatt. Innenfor enkelte yrker kan det benyttes ufaglært arbeidskraft uten at dette i bedriftsundersøkelsen blir registrert som et alvorlig rekrutteringsproblem. På den annen side vil enkelte arbeidsgivere ønske seg ansatte med kompetanse utover det som er normalt innenfor en yrkesgruppe. Naturlig nok vil det alltid være vanskelig å rekruttere denne typen arbeidskraft.

Den enkelte virksomhet rapporterer kun om mangel på arbeidskraft, ikke overskudd av arbeidskraft. Dette betyr at dersom en bedrift mangler 10 snekkere og en annen bedrift har et overskudd på 10 snekkere, så vil summen av dette bli et udekket behov på arbeidskraft på 10 snekkere. Den estimerte mangelen på 36.000 personer representerer derfor et bruttotall for udekket behov for arbeidskraft. I en viss utstrekning blir dette dekket opp av den løpende tilgangen av arbeidskraft over tid.

Noe økt mangel på industriarbeidere

Det har vært en nedadgående trend i ledigheten blant industriarbeidere siden 2. halvår 2003. Fjorårets undersøkelse viste en liten reduksjon i mangelen på denne typen arbeidskraft, mens mangelen økte noe igjen i 2005.

Årets resultater viser at mangelen på arbeidskraft har avtatt innenfor yrker som platearbeidere (400), overflatebehandlere og lakkerere (250), operatører innen plastfag og plastproduksjon (150), motormekanikere (150) og industrimekanikere (liten eller ingen

mangel). Innenfor yrker som elektrikere og elektronicere (1.100) og maskinarbeidere (850) har mangelen på arbeidskraft økt.

Fortsatt reduksjon i rekrutteringsproblemer blant sykepleiere

Aetats bedriftsundersøkelse har i år avdekket en mangel på arbeidskraft på 400 sykepleiere og 50 spesialsykepleiere, se tabell 2. I fjor meldte bedriftene om en mangel på 600 sykepleiere og 50 spesialsykepleiere. I 2003 var det en mangel på 1.500 sykepleiere og 450 spesialsykepleiere. I løpet av en treårsperiode har mangelen innen disse yrkene avtatt betydelig, og sykepleiere og spesialsykepleiere er nå plassert mot bunnen av stramhetsindikatoren i tabell 3. Unntaksvis kan nok arbeidsgivere fremdeles ha problemer med å rekruttere sykepleiere.

De senere års rekrutteringsproblemer har delvis blitt motvirket av økt tilgang på arbeidskraft. SSBs utdanningsstatistikk viser økte avgangstall fra utdanningsinstitusjoner innenfor helse-, sosial- og idrettsfag. I tillegg har svak sykehusøkonomi og kommuneøkonomi dempet etterspørselen etter arbeidskraft.

Vanskelig å rekruttere instrumentmakere og -reparatører

Arbeidsgivere har i år fått større problemer med å rekruttere instrumentmakere og -reparatører. I denne yrkesgruppen inngår blant annet urmakere, ortopediteknikere og tannteknikere. I 2004 var mangelen på 550, mens den økte til 800 personer i 2005. Sett i forhold til sysselsettingen og tabell 3 indikerer dette et stramt arbeidsmarked, og virksomheter som har behov for instrumentmakere og -reparatører kan ha problemer med rekrutteringen.

Vanskeligere å rekruttere drosjesjåfører i Oslo og Akershus

Ifølge bedriftsundersøkelsen er den absolutte mangelen størst blant bil-, drosje- og varebilførere. Bedriftene melder om en mangel på arbeidskraft på 2.600 personer innen disse yrkene. Hovedsakelig dreier dette seg om mangel på drosjesjåfører i Oslo og Akershus. Bedrifter i Oslo og Akershus har rapportert inn nærmere 70 prosent av den samlede mangelen på drosje-, bil- og varebilsjåfører i hele landet. Både i 2003 og i fjor manglet bedriftene arbeidskraft innenfor dette yrket. Årets resultater viser derfor bare en liten økning i mangelen på drosje-, bil- og varebilsjåfører.

Mangelen på rørleggere har avtatt

Aetats bedriftsundersøkelse viser en samlet mangel på 1.150 rørleggere, noe som er 450 færre sammenliknet med i fjor.

Strammere arbeidsmarked blant betong- og grunnarbeidere

Tabell 3 viser at for hver 100 sysselsatt betong- og grunnarbeider mangler bedriftene 36 personer. Den absolutte mangelen utgjør imidlertid ikke flere enn 450 personer.

Økt mangel på tømrere og murere

Innenfor andre bygge- og anleggsyrker melder bedriftene også om høyere mangel på arbeidskraft. Bedriftene mangler 2.450 tømrere og 800 murere. Det har vært en markant økning i mangelen på tømrere fra i fjor, på 1.250 personer. For snekkere har imidlertid mangelen avtatt med 300 personer, til et udekket behov for arbeidskraft på 1.550 i år.

Sammenliknet med Aetats bedriftsundersøkelse fra 2002 avdekker årets undersøkelse en liten mangel på tømrere og snekkere. Den gangen meldte bedriftene om en mangel på 9.000 snekkere og tømrere.

Bedriftene mangler 1.700 selgere og butikkmedarbeidere

Årets undersøkelse viser en mangel på arbeidskraft på 1.700 personer til salg og butikkarbeid. Dette er 1.350 færre enn i fjor. Sett i forhold til sysselsettingen er likevel ikke arbeidsmarkedet for yrkene selgere og butikkmedarbeidere spesielt stramt, se tabell 3. Rekrutteringsproblemer er noe større i fylkene rundt Oslofjorden og i Agderfylkene enn i resten av landet.

Liten eller ingen mangel på systemutviklere og programmerere

IKT-bedriftene meldte i fjor om mangel på 550 systemutviklere og programmerere. I år er det liten eller ingen mangel på personer innen denne yrkesgruppen i alle fylker.

REKRUTTERINGSPROBLEMER FORDELT PÅ NÆRINGER

I denne delen av artikkelen presenteres resultatene for mangel på arbeidskraft fordelt på næringer. Yrker og næringer er to forskjellige klassifiseringsprinsipper (se egen forklaring i ramme tidligere i artikkelen).

I bedriftsundersøkelsen ber vi bedriftene besvare om de har rekrutteringsproblemer. I år svarte bare 19 prosent av bedriftene at de har slike problemer, en nedgang på ett prosentpoeng i forhold til i fjor. En svak nedgang i andelen bedrifter med rekrutteringsproblemer sammen med en stabil mangel på arbeidskraft målt i antall personer, 36.000 i 2004 og i 2005, tolkes som uendrede rekrutteringsproblemer for bedriftene.

Tabell 2.

Utvalgte yrker som er forbundet med mangel på arbeidskraft. Sortert etter antall personer som bedriftene mangler.⁴

Styrk	Stilling	2004	2005	Styrk	Stilling	2004	2005
8321	Bil-, drosje- og varebilførere	2350	2600	7124	Forskalingsnekkere	150	250
7125	Tømrere	1200	2450	2141	Sivilarkitekter, by- og trafikk-planleggere	150	200
5221/5223	Butikkmedarbeidere og lignende / Selger (detalj)	3050	1700	7110	Steinfagarbeidere	-	200
7421	Snekkere	1850	1550	2545	Psykologer	-	200
7134	Rørleggere og VVS-montører	1600	1150	7234	Motormekanikere	250	150
5141	Frisører, kosmetologer o.l.	800	1150	5224	Selgere (engros)	-	150
7241	Elektrikere, elektronikere o.l.	450	1100	2149	Andre sivilingeniører og tilsvarende yrker	-	150
7212	Sveisere	800	900	8224	Operatører innen plastfag og plastproduksjon	650	150
9132	Rengjøringspersonale i bedrifter o.l.	350	900	3349	Andre innen undervisning og pedagogisk arbeid (her: trafikkskolelærere)	-	100
8331	Anleggsmaskinførere	700	850	4114	Kontorarbeidere	300	100
8213	Maskinarbeidere	200	850	2145	Sivilingeniører (maskin- og marinteknikk)	-	100
7121	Murere m.fl.	600	800	8211	Operatører innen metallvareproduksjon	-	50
7311	Instrumentmakere og -reparatører	550	800	2230	Spesialsykepleiere og jordmødre	50	50
8323	Lastebil- og vogntogførere	600	750	5161	Brannkonstabler o.l.	-	50
3119	Andre ingeniører og teknikere	-	650	2130	Systemutviklere og programmerere	550	-
7213	Kopper- og blikkslagere	700	650	2222	Tannleger	250	-
7141	Malere og byggtapetserere	500	650	3415	Tekniske og kommersielle salgsrepresentanter	300	-
5132	Omsorgsarbeidere og hjelpepleiere	900	550	4121	Økonomimedarbeidere og revisjonsassistenter	400	-
3111	Bygningsingeniører og -teknikere	300	550	4131	Lagermedarbeidere og materialforvaltere	-	-
5122	Kokker	600	500	4222	Resepsjonister og opplysningsmedarbeidere	100	-
9133	Kjøkken- og anretningsassistenter	-	450	5139	Annet pleie- og omsorgspersonale	150	-
7122	Betong- og grunnarbeidere (bygg)	300	450	5163	Vaktmestere o.l.	200	-
7231	Bilmekanikere	-	400	6102	Gartnerarbeidere	250	-
5123	Hovmestere, servitører og barkeepere	700	400	7237	Industrimekanikere	300	-
3231	Sykepleiere	600	400	7411	Slaktere, fiskehandlere o.l.	150	-
7214	Platearbeidere	700	400	8141	Operatører innen produksjon og videreføring av trelastprodukter	250	-
6101/9210	Gårdbrukere m.fl./Hjelpearbeidere innen jordbruk, skogbruk og fiske	800	350	8271	Fagarbeidere innen bearbeiding av fisk og fiskeprodukter	300	-
7412	Bakere og konditorer	-	250				
9310	Hjelpearbeidere innen bygg, anlegg, vedlikehold o.l.	-	250				
2221	Leger	300	250				
3412	Forsikringskonsulenter	700	250				
7142	Overflatebehandlere og lakkerere	300	250				

⁴ Yrkene det vises til er valgt ut fordi de er forbundet stor mangel på arbeidskraft. Uoppgitte verdier indikerer at bedriftenes besvarelser ikke gir grunnlag for å estimere mangel på arbeidskraft

Tabell 3.

Mangel på arbeidskraft fordelt på yrker. I antall personer og stramhetsindikator. Sortert etter stramhetsindikator.

Styrk	Stilling	mangel på arbeidskraft i antall personer	stramhetsindikator	Styrk	Stilling	mangel på arbeidskraft i antall personer	stramhetsindikator
7122	Betong- og grunnarbeidere (bygg)	450	36,4 %	5224	Selgere (engros)	150	4,4 %
7311	Instrumentmakere og -reparatører	800	29,1 %	2141	Sivilarkitekter, by- og trafikkplanleggere	200	3,9 %
7110	Steinfagarbeidere	200	21,2 %	7241	Elektrikere, elektronikere o.l.	1100	3,5 %
8213	Maskinarbeidere	850	19,5 %	8323	Lastebil- og vogntogførere	750	2,9 %
7412	Bakere og konditorer	250	15,4 %	3412	Forsikringskonsulenter	250	2,8 %
7213	Kopper- og blikkslagere	650	14,2 %	9133	Kjøkken- og anretningsassistenter	450	2,4 %
7121	Murere m.fl.	800	13,7 %	2149	Andre sivilingeniører og tilsvarende yrker	150	2,3 %
8321	Bil-, drosje- og varebilførere	2600	12,9 %	7231	Bilmekanikere	400	2,1 %
7421	Snekkere	1550	11,1 %	5161	Brannkonstabler o.l.	50	2,0 %
7212	Sveisere	900	10,2 %	5122	Kokker	500	1,9 %
9310	Hjelperearbeidere innen bygg, anlegg, vedlikehold o.l.	250	9,8 %	5123	Høvmestere, servitører og barkeepere	400	1,8 %
3119	Andre ingeniører og teknikere	650	8,1 %	9132	Rengjøringspersonale i bedrifter o.l.	900	1,5 %
7141	Malere og byggtapetserere	650	7,6 %	2221	Leger	250	1,4 %
7134	Rørleggere og VVS-montører	1150	7,6 %	3349	Andre innen undervisning og pedagogisk arbeid (her: trafikkskolelærere)	100	1,0 %
5141	Frisører, kosmetologer o.l.	1150	7,4 %	8211	Operatører innen metallvareproduksjon	50	1,0 %
7234	Motormekanikere	150	7,3 %	5221/5223	Butikkmedarbeidere og lignende/ Selger (detalj)	1700	0,9 %
7214	Platearbeidere	400	6,6 %	5132	Omsorgsarbeidere og hjelpepleiere	550	0,7 %
7125	Tømrere	2450	6,4 %	3231	Sykepleiere	400	0,7 %
8331	Anleggsmaskinførere	850	6,3 %	6101/9210	Gårdbrukere m.fl.	350	0,7 %
7142	Overflatebehandlere og lakkerere	250	6,2 %	2230	Spesialsykepleiere og jordmødre	50	0,2 %
7124	Forskalingsnekkere	250	5,7 %	4114	Kontomedarbeidere	100	0,2 %
2145	Sivilingeniører (maskin- og marinteknikk)	100	5,0 %				
2545	Psykologer	200	4,9 %				
3111	Bygningsingeniører og -teknikere	550	4,7 %				
8224	Operatører innen plastfag og plastproduksjon	150	4,5 %				

KILDE: ESTIMATER FOR MANGEL PÅ ARBEIDSKRAFT ER FRA AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE. NEVNEREN I STRAMHETSINDIKATOREN BASERER SEG PÅ GJENNOMSNTLIG SYSSSELSETTINGSNIVÅ I 2004 FRA STATISTISK SENTRALBYRÅS ARBEIDSKRAFTSUNDERSØKELSE.

Tabell 4.

Regional inndeling av yrker som er forbundet med mangel på arbeidskraft. Sortert etter antall personer som bedriftene mangler.

		Østf/Vestf/ Telem	Oslo/Akers	Hedm/Øpp/ Busk	Agderfylk/Rogal	Hord/S&F/M&R	Trøndelag	Nord-Norge	Hele landet
8321	Bil-, drosje- og varebilførere	150	1750	200	100	400	100	50	2600
7125	Tømrere	500	150	250	300	650	300	300	2450
5221/5223	Butikkmedarbeidere o.l./ Selger (detalj)	250	250	150	300	100	200	150	1700
7421	Snekkere	150	450	150	150	200	150	250	1550
5141	Frisører, kosmetologer o.l.	150	300	150	50	200	100	150	1150
7134	Rørleggere og VVS-montører	250	100	100	150	250	200	50	1150
7241	Elektrikere, elektronikere o.l.	50	350	200	50	350	50	150	1100
7212	Sveisere	250	150	50	50	450	50	100	900
9132	Rengjøringspersonale i bedrifter o.l.	150	250	50	150	50	50	100	900
8213	Maskinarbeidere	150	300	150	50	150	-	-	850
8331	Anleggsmaskinførere	100	100	150	50	150	50	250	850
7121	Murere m.fl.	150	250	150	50	150	50	50	800
7311	Instrumentmakere og -reparatører	100	200	150	50	100	100	100	800
8323	Lastebil- og vogntogførere	200	250	50	50	100	50	50	750
3119	Andre ingeniører og teknikere	50	250	50	100	-	-	-	650
7141	Malere og byggtapetsere	100	150	100	50	150	-	50	650
7213	Kopper- og blikkslagere	100	150	100	50	150	50	50	650
3111	Bygningsingeniører og -teknikere	-	50	50	100	100	-	50	550
5132	Omsorgsarbeidere og hjelpepleiere	100	200	100	50	100	-	-	550
5122	Kokker	100	150	100	50	100	-	50	500
7122	Betong- og grunnarbeidere (bygg)	-	-	-	50	100	100	100	450
9133	Kjøkken- og anretningsassistenter	50	100	50	50	50	50	50	450
3231	Sykepleiere	150	100	50	-	50	-	-	400
5123	Hovmestere, servitører og barkeepere	50	100	100	-	50	50	50	400
7214	Platearbeidere	50	100	50	50	50	50	50	400
7231	Bilmekanikere	50	100	50	50	150	-	-	400
6101	Gårdbrukere m.fl.	50	100	50	-	50	-	50	350
2221	Leger	-	50	-	-	50	100	50	250
3412	Forsikringskonsulenter	-	50	-	50	100	-	50	250
7124	Forskalingssnekkere	50	50	50	-	-	50	50	250
7142	Overflatebehandlere og lakkerere	-	-	-	-	100	50	50	250
7412	Bakere og konditorer	50	100	50	-	-	-	-	250
9310	Hjelpearbeidere innen bygg, anlegg, vedlikehold o.l.	50	50	50	-	50	-	50	250
2141	Sivilarkitekter, by- og trafikkplanleggere	-	50	-	-	-	50	50	200
2545	Psykologer	-	-	-	-	-	50	50	200
7110	Steinfagarbeidere	-	50	-	-	50	50	50	200
2149	Andre sivilingeniører og tilsvarende yrker	-	-	-	-	-	50	50	150
5224	Selgere (engros)	-	-	-	-	50	-	-	150
7234	Motormekanikere	50	50	50	-	-	-	-	150
8224	Operatører innen plastfag og plastproduksjon	-	50	-	-	50	-	-	150
2145	Sivilingeniører (maskin- og marinteknikk)	-	-	-	-	50	-	-	100
4114	Kontormedarbeidere	-	50	-	-	-	-	50	100
3349	Andre innen undervisning og pedagogisk arbeid (her: trafikkskolelærere)	-	100	-	-	-	-	-	100
2230	Spesialsykepleiere og jordmødre	-	-	-	-	-	-	-	50
5161	Brannkonstabler o.l.	-	-	-	-	-	-	-	50
8211	Operatører innen metallvareproduksjon	-	-	-	-	-	-	-	50

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Tabell 5.

Andelen bedrifter som har rekrutteringsproblemer. Herav andelen med alvorlige rekrutteringsproblemer. I prosent.

	Ja	Herav alvorlig
1998	39	18
1999	33	15
2000	36	16
2001	33	15
2002	31	13
2003	22	8
2004	20	8
2005	19	8

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

Tabell 5 viser at resultatene fra årets undersøkelse representerer en historisk lav andel bedrifter med rekrutteringsproblemer. Rekrutteringsproblemene har avtatt betydelig fra for eksempel 1998. Da svarte hele 39 prosent av bedriftene at de hadde rekrutteringsproblemer.

Bedriftene med rekrutteringsproblemer bes om å

oppgi om de har færre ansatte enn de ellers ville hatt. Dette defineres som alvorlige rekrutteringsproblemer. For hele landet svarer 8 prosent av bedriftene at de har slike alvorlige rekrutteringsproblemer, en andel som er identisk med de siste års resultater.

Målt i antall personer har rekrutteringsproblemene slått ulikt ut i de forskjellige næringer. Den største nedgangen finner vi innenfor helse og sosiale tjenester, hvor mangelen på arbeidskraft har blitt redusert fra 4.000 personer i fjor til 2.000 personer i år. Innen andre næringer som i stor grad lar seg klassifisere som offentlig sektor: offentlig forvaltning og undervisning, er det ikke tilsvarende utvikling som for helse og sosiale tjenester. I offentlig forvaltning er det uendret mangel fra i fjor, mens det innen undervisning har vært en liten økning i mangelen. Størst økning i mangelen finner vi innen bygg og anlegg, med en økning fra 7.800 i fjor til 9.800 i år. Dette er en oppgang på 2.000 personer sammenliknet med i fjor. I 2003 var mangelen på arbeidskraft størst innenfor bygg og anlegg.

Målt i antall personer er mangelen på arbeidskraft størst i Rogaland, sammenliknet med de andre fylk-

Tabell 6.

Mangel på arbeidskraft fordelt på fylker.

	Mangel på arbeidskraft i antall personer		Aetats stramhetsindikator		Prosentvis andel bedrifter med alvorlige rekrutteringsproblemer	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Østfold	1 400	2 200	1,1	1,8	11	7
Akershus	3 100	4 100	1,2	1,6	10	11
Oslo	6 800	3 600	2,5	1,3	8	6
Hedmark	1 000	700	1,1	0,8	8	7
Oppland	1 000	700	1,1	0,8	7	7
Buskerud	1 700	2 000	1,4	1,6	9	10
Vestfold	1 500	1 900	1,4	1,8	7	9
Telemark	1 800	1 200	2,3	1,5	9	8
Aust-Agder	400	600	0,9	1,1	3	5
Vest-Agder	1 100	2 600	1,5	3,4	5	8
Rogaland	3 800	5 000	2,0	2,6	6	7
Hordaland	3 200	2 600	1,4	1,2	6	9
Sogn og Fjordane	800	1 100	1,5	2,1	8	11
Møre og Romsdal	1 500	1 700	1,3	1,4	8	7
Sør-Trøndelag	1 700	2 000	1,3	1,4	9	5
Nord-Trøndelag	800	700	1,4	1,2	7	8
Nordland	2 200	1 700	1,9	1,5	9	7
Troms	1 100	1 300	1,5	1,7	9	9
Finnmark	1 300	900	3,5	2,5	14	9
I alt	36 200	36 400	1,6	1,6	8	8

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

ene. Sett i forhold til sysselsettingen er rekrutteringsproblemene størst i Vest-Agder og i Rogaland. Både i Vest-Agder og i Rogaland er det industrien, bygge- og anleggsnæringen og eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting som skiller seg ut med relativt stramt arbeidsmarked. Fylker som Hedmark og Oppland har arbeidsmarked uten tydelige innslag av rekrutteringsproblemer.

Andelen bedrifter med rekrutteringsproblemer

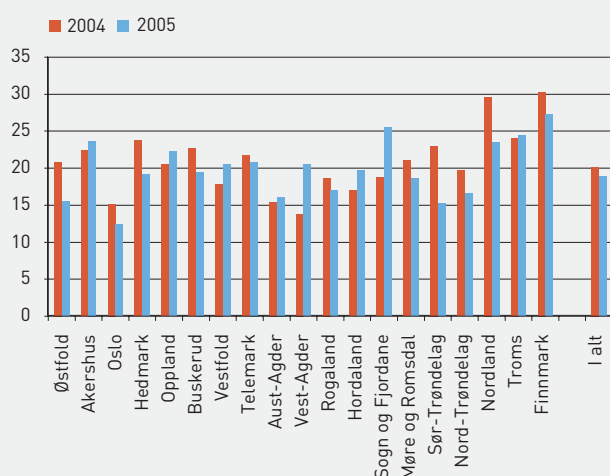
Figur 7 viser at rekrutteringsproblemene har avtatt innenfor mange fylker. Oslo har den laveste andelen (12 prosent) bedrifter med rekrutteringsproblemer. For tiden forekommer rekrutteringsproblemer hyppigst i Finnmark og i Sogn og Fjordane. Henholdsvis 27 og 25 prosent av bedriftene i disse fylkene svarte at de hadde rekrutteringsproblemer.

Tabell 6 viser at mangelen på arbeidskraft er størst i Rogaland (5.000). I dette fylket har 7 prosent av bedriftene har slike alvorlige rekrutteringsproblemer.

Bedriftene i Aust-Agder og Sør-Trøndelag melder om lavt innslag av alvorlige rekrutteringsproblemer, se tabell 6. I disse fylkene er det få bedrifter som mangler arbeidskraft. I Aust-Agder summerer mangelen på arbeidskraft seg samtidig til et relativt lavt antall personer.

Figur 7.

Andel bedrifter med rekrutteringsproblemer fordelt på fylker. I prosent.

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

UTVALGTE NÆRINGER

Jordbruk, skogbruk og fiske

Jordbruk, skogbruk og fiskebedriftene har i år meldt om en mangel på 1.300 personer. Dette er like mange personer som i fjor. Rekrutteringsproblemene er relativt store i Rogaland og Sogn og Fjordane.

Industrien

Bedriftene har i år rapportert om et udekket behov på arbeidskraft på 4.800 personer innenfor industrien. Dette er en økning på 700 personer sammenliknet med i fjor. Mangelen har økt mest innen produksjon av maskiner, fra 1.300 i fjor til 2.200 i år. Likevel har mangelen avtatt eller forholdt seg stabil for de fleste undergrupper av industrinæringer.

Det har vært nedgang i ledigheten for industriarbeidere siden 2. halvår 2003. Økt etterspørsel etter industriarbeidere er blant årsakene til større rekrutteringsproblemer innen denne næringen. SSBs arbeidskraftsundersøkelse viser at sysselsettingen innen industrien har holdt seg stabil fra 1. kvartal 2004 til 1. kvartal 2005, mens den langsiktige utviklingstrenden i industrisysselsettingen er klart nedgående.

Bygg og anlegg

I likhet med i fjor finner vi den største veksten i mangelen på arbeidskraft innen bygge- og anleggsnæringen. I fjor rapporterte disse bedriftene om en mangel på arbeidskraft på 7.800 personer. Resultatene fra årets undersøkelse viser en tydelig oppgang, en mangel på 9.800 personer. Rekrutteringsproblemene er størst i Rogaland, Hordaland, Østfold og Akershus.

Økte rekrutteringsproblemer innen bygg- og anleggsnæringen kan i hovedsak forklares med økt etterspørsel etter arbeidskraft. Hittil i år er bygg og anlegg blant yrkesgruppene med størst nedgang i arbeidsledigheten.

EU-utvidelsen kan ha bidratt til å dempe rekrutteringsproblemene innen bygg og anlegg. Sysselsettingen målt som antall bosatte i Norge har økt beskjedent innen næringen de siste årene, noe som kan indikere at bygge- og anleggsbransjen importerer arbeidskraft for å dekke deler av behovene.

Varehandel

Varehandel har i årets bedriftsundersøkelse rapportert om stor reduksjon i mangelen på arbeidskraft. I år mangler varehandelsbedriftene 2.900 personer, mot 4.500 i fjor.

De reduserte rekrutteringsproblemene må ses i sammenheng med at varehandel er en næring som de siste årene trolig har sysselsatt mange arbeidsledige fra andre næringsgrupper og nykommere på

Tabell 7.

Mangel på arbeidskraft fordelt på næringer.

	Mangel på arbeidskraft i antall personer		Aetats stramhetsindikator		Prosentvis andel bedrifter med alvorlige rekrutteringsproblemer	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Jordbruk, skogbruk og fiske	1 300	1 300	4,1	3,9	9	8
Bergverksdrift og utinning av olje og gass	300	400	0,8	2,3	7	7
Industrien	4 100	4 800	1,6	1,9	10	10
Nærings og nytelsemidler	500	500	0,9	0,9	7	5
Tekstil- og lærvarer	100	-	1,4	0,8	7	6
Trevarer	500	300	3,4	2,4	14	11
Trefordeling og grafisk	300	100	0,8	0,5	5	3
Petroleum og kjemisk produksjon	100	100	0,5	0,3	4	4
Prod. av annen industrivarer	400	200	1,7	1,0	9	6
Prod. av metallvarer	800	1 100	2,5	3,4	14	17
Produksjon av maskiner	1 300	2 200	2,2	4,2	15	18
Produksjon av elektronikk	300	300	1,4	1,4	11	14
Kraft- og vannforsyning	100	100	0,5	0,4	2	5
Bygg og anlegg	7 800	9 800	5,8	7,3	18	21
Varehandel	4 500	2 900	1,4	0,9	5	4
Hotell og restaurant	1 800	1 100	2,2	1,4	10	7
Transport	2 200	2 400	2,0	2,3	8	9
Kommunikasjon	200	400	0,4	1,0	2	2
Finans/tjenesteyting	300	200	0,7	0,6	5	4
Eiend.drift/forretningsmessig tj.yting	7 300	8 700	3,5	4,1	11	10
Offentlig forvaltning	600	600	0,4	0,5	3	2
Undervisning	500	600	0,3	0,3	4	4
Helse og sosiale tjenester	4 000	2 000	1,0	0,6	6	5
Andre sosiale og og personlige tjenester	1 400	1 200	1,8	1,6	7	7
I alt	36 200	36 400	1,6	1,6	8	8

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE

arbeidsmarkedet. Sysselsettingsutviklingen innen varehandel⁵ underbygger denne vurderingen. SSBs arbeidskraftsundersøkelse viser at sysselsettingen innen varehandelen økte med 17.000 personer fra 1. kvartal 2004 til 1. kvartal 2005.

Hotell og restaurant

Bedriftene innenfor hotell- og restaurant rapporterer om avtakende rekrutteringsproblemer. Bedriftene mangler i år 1.100. Yrkesoversikten viser noe mangel på kokker, bartendere, servitører og hovmestere.

Transport

Innen transport meldes det om mangel på 2.400 personer, noe som er omtrent uendret fra i fjor. Rekrutteringsproblemene må ses i sammenheng

med den store mangelen på drosjesjåfører i hovedstaden. Utover dette er det også visse innslag av rekrutteringsproblemer ellers i landet, blant annet i Hordaland.

Eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting

Bedriftene innenfor eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting melder om et arbeidsmarked med større rekrutteringsproblemer enn det som er tilfellet for andre bedrifter. Totalt mangler bedriftene 8.700 personer. Dette representerer en økning på 1.400 personer sammenliknet med i fjor.

Eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting er en sammensatt næringsgruppe som omfatter blant annet forskjellige type konsulentbedrifter og rengjøringsbedrifter. En del av mangelen på arbeidskraft må derfor ses i sammenheng med rekrutteringsproblemer blant yrkene rengjøringspersonale og selgere.

⁵ Varehandel inkluderer engroshandel, detaljhandel og motorkjøretøy-tjenester.

Tabell 8.

Mangel på arbeidskraft fordelt på næringer og regioner

	Øst/Vestf/ Telem	Oslo/Akers	Hedm/Opp/ Busk	Agderfylk/Rogal	Hord/S&F/M&R	Trøndelag	Nord-Norge	Hele landet
Jordbruk, skogbruk og fiske	150	100	150	400	250	100	150	1 250
Bergverksdrift og utinning av olje og gass	-	50	-	200	100	-	-	350
Industrien	750	550	400	1 550	900	250	400	4 800
Nærings og nytelsemidler	50	50	50	50	100	50	150	450
Tekstil- og lærvarer	-	-	-	-	-	-	-	50
Trevarer	50	-	50	50	50	50	50	350
Trefordeling og grafisk	-	50	-	50	-	-	-	150
Petroleum og kjemisk produksjon	-	-	-	-	-	-	-	50
Prod. av annen industrivarer	50	-	-	50	50	-	50	200
Prod. av metallvarer	250	100	50	300	250	50	50	1 100
Produksjon av maskiner	250	200	150	1 000	450	50	100	2 200
Produksjon av elektronikk	50	50	50	50	50	50	-	250
Kraft- og vannforsyning	-	-	-	-	-	-	-	50
Bygg og anlegg	1 650	1 500	1 150	1 700	1 650	800	1 300	9 750
Varehandel	450	650	300	550	400	200	350	2 900
Hotell og restaurant	150	200	150	200	150	100	150	1 100
Transport	350	850	150	400	350	150	100	2 400
Kommunikasjon	100	100	50	50	50	-	50	350
Finans/tjenesteyting	50	50	-	50	50	-	50	200
Eiendomsdrift/forretningmessig tjenesteyting	950	2 800	650	2 500	750	450	600	8 750
Offentlig forvaltning	100	100	50	50	100	100	100	650
Undervisning	50	150	50	100	100	50	50	550
Helse og sosiale tjenester	400	350	150	150	450	300	250	2 050
Andre sosiale og og personlige tjenester	200	250	100	200	200	100	200	1 200
I alt	5 300	7 700	3 300	8 100	5 400	2 600	3 800	36 400

KILDE: AETATS ARBEIDSDIREKTORATET

Selv om eiendomsdrift og forretningmessig tjenesteyting er en stor næring, utgjør en mangel på 8.700 personer merkbare rekrutteringsproblemer. Tabell 7 viser at stramhetsindikatoren for denne næringen ligger betydelig over gjennomsnittet for alle næringene.

Sett i forhold til sysselsettingen innen eiendomsdrift og forretningmessig tjenesteyting berører rekrutteringsproblemer hele landet.

Offentlig forvaltning

Aetats bedriftsundersøkelse viser at offentlig forvaltning i liten grad har rekrutteringsproblemer. Mangelen på arbeidskraft summerer seg i år til 600 personer, noe som er uendret fra i fjor. Stramhetsindikatoren viser en liten verdi, noe som signaliserer små problemer med å rekruttere arbeidskraft til virksomhetene.

Undervisning

Det mangler 600 personer innenfor undervisningsnæringen. Sett i forhold til sysselsettingsnivået finner vi de minste rekrutteringsproblemer her. I fjor summerte mangelen seg til 500 personer. Mangelen på arbeidskraft for 2005 er lavere enn den var i 2002.

I likhet med tidligere års bedriftsundersøkelser skiller skolene seg også i år ut ved å ha lavt innslag av rekrutteringsproblemer. Resultatene fra bedriftsundersøkelsene viser at skolene stort sett lykkes i å rekruttere nok personell til å fylle sysselsettingsbehovet. Undersøkelsen gjennomføres imidlertid i en periode (fra begynnelsen av februar til begynnelsen av april) der få skoler har behov for å rekruttere. Dette kan gi resultater i retning av lav mangel på arbeidskraft for undervisningsnæringen.

I bedriftsundersøkelsen problematiseres ikke i

Tabell 9.

Stramhetsindikatoren. Resultatene er fordelt på næringer og regioner.

	Østf/Vestf/ Telem	Oslo/Akers	Hedm/Oppl/ Busk	Agder/fylk/Rogal	Hord/S&F/M&R	Trøndelag	Nord-Norge	Hele landet
Jordbruk, skogbruk og fiske	4,8	4,5	2,6	5,2	4,0	2,0	4,0	3,9
Bergverksdrift og utinning av olje og gass	2,1	2,0	4,7	2,3	2,8	1,3	2,6	2,3
Industrien	1,8	1,4	1,1	3,6	1,7	1,4	2,4	1,9
Nærings og nytelsemidler	0,7	0,5	0,6	1,0	0,7	0,6	2,1	0,9
Tekstil- og lærvarer	1,3	1,8	0,4	0,9	0,4	0,9	2,0	0,8
Trevarer	3,8	2,6	1,1	2,2	3,0	2,8	4,6	2,4
Trefordeling og grafisk	0,3	0,4	0,3	1,0	0,4	0,7	0,8	0,5
Petroleum og kjemisk produksjon	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
Prod. av annen industrivarer	1,2	1,1	0,6	1,3	0,9	0,7	2,8	1,0
Prod. av metallvarer	4,0	5,5	2,2	4,0	2,9	3,4	1,9	3,4
Produksjon av maskiner	5,3	4,4	1,8	6,9	2,8	2,5	5,3	4,2
Produksjon av elektronikk	1,2	1,1	1,7	1,5	1,1	1,9	3,8	1,4
Kraft- og vannforsyning	0,5	0,2	0,3	0,7	0,3	0,3	0,6	0,4
Bygg og anlegg	9,0	5,0	6,2	9,2	7,3	6,6	9,2	7,3
Varehandel	1,1	0,6	0,7	1,3	0,8	0,8	1,3	0,9
Hotell og restaurant	1,8	1,0	1,3	1,7	1,4	1,3	2,2	1,4
Transport	3,6	3,0	1,8	2,7	1,8	1,8	1,0	2,3
Kommunikasjon	2,2	0,6	0,9	1,2	1,0	0,7	1,6	1,0
Finans/tjenesteyting	1,0	0,3	0,6	1,2	0,5	0,5	1,0	0,6
Eiendomsdrift/forretningmessig tjenesteyting	4,7	3,1	3,4	9,8	2,7	2,5	4,9	4,1
Offentlig forvaltning	0,5	0,2	0,3	0,4	0,5	1,0	0,7	0,5
Undervisning	0,3	0,5	0,2	0,3	0,2	0,2	0,4	0,3
Helse og sosiale tjenester	0,8	0,5	0,3	0,3	0,7	1,0	0,6	0,6
Andre sosiale og og personlige tjenester	2,3	1,0	1,3	2,1	1,8	1,5	2,9	1,6
I alt	1,7	1,4	1,1	2,5	1,4	1,4	1,7	1,6

KILDE: AETATS ARBEIDSDIREKTORATET

hvilken grad skolene ansetter kompetent arbeidskraft. Resultatene som viser rekrutteringsproblemer er derfor ikke helt sammenliknbare med andre næringer.

Helse og sosial

Rekrutteringsproblemer har avtatt innenfor næringen helse og sosial de siste tre årene. Det er imidlertid ikke lenge siden dette var en næring forbundet med stor mangel på arbeidskraft. I forbindelse med årets bedriftsundersøkelse er det avdekket en samlet mangel på 2.000 personer innenfor denne næringen, noe som er en halvering av fjorårstallet. Målt i forhold til sysselsettingen er det mindre rekrutteringsproblemer innen helse- og sosialnæringen enn det er for gjennomsnittet av alle næringer.

Mindre rekrutteringsproblemer må ses i sammenheng med stramme offentlige budsjetter og økt til-

gang på nyutdannede innen helsesektoren. Redusert mangel på arbeidskraft knytter seg ikke bare til yrkesgrupper som spesialsykepleiere, sykepleiere og hjelpepleiere, men også barne- og ungdomsarbeidere.

Innen helse, pleie og omsorgsykker har det vært nærmest kontinuerlig ledighetsøkning fra 2001 til utgangen av april 2005. Imidlertid utgjør helt ledige personer med yrkesbakgrunn fra disse yrkene bare 2,3 prosent av arbeidsstyrken. Til sammenlikning var 3,6 prosent av den totale arbeidsstyrken arbeidsledig ved utgangen av april.

METODISK VEDLEGG

Bedriftene det innhentes informasjon til bedriftsundersøkelsen er trukket ut fra Bedrifts- og foretaksregisteret (Enhetsregisteret). Utvalget trekkes tilfeldig for små bedrifter, det vil si bedrifter med få ansatte. Bedrifter med under 100 ansatte blir innenfor de aller fleste fylker definert som små bedrifter. I enkelte større fylker som Oslo, Akershus, Hordaland og Rogaland har det vært hensiktsmessig med en noe videre definisjon av små bedrifter. Dette for å begrense størrelsen på utvalget. Alle store bedrifter er med i utvalget.

Størrelsen på utvalget for bedrifter med få ansatte er bestemt slik at det skal sikres representativitet på alle næringer (2-sifret NACE) innenfor hvert fylke. Dette innebærer stor variasjon i antall bedrifter mellom de forskjellige næringene. Det trekkes et utvalg som med 90 prosents sannsynlighet skal fastslå et punkttestimat som ligger innenfor et konfidensintervall på 10 prosent for et ja/nei-spørsmål. Ved å øke antall svaralternativ vil også usikkerheten til resultatene øke.

Bedriftene blir, enten ved postalt, via bedriftsbesøk eller telefonisk, bedt om å gi vurderinger av etterspørselsutviklingen i egen virksomhet det kommende året. Den vanligste innsamlingsmetoden er postale henvendelser. Det stilles i alt 6 spørsmål. Spørsmålene gir anslag på antall ansatte om ett år i forhold til i dag, hvilke næringsgrupper som venter særlig stor etterspørsel etter arbeidskraft, og om virksomheten har rekrutteringsproblemer innenfor spesifikke yrker.

I de tilfellene der resultatene på landsbasis skal presenteres i form av andeler, og ikke absoluttverdier, vektet resultatene. Et eksempel på en slik problemstilling er kartlegging av andel bedrifter som forventer vekst i det kommende år. Ettersom næringene varierer i størrelse er det nødvendig å til-

dele de store næringene mer vekt enn de små. Dersom en stor næring generelt er mer positive til den fremtidige sysselsettingsutviklingen sammenlignet med en liten næring, skal den store næringen vektet mer i anslagene på totalt andel bedrifter som forventer vekst i det kommende år. Vektingen konstrueres ut fra forholdet mellom antall bedrifter i næringen og antall bedrifter totalt. Dersom resultatene presenteres på fylkesnivå vektet ikke resultatene. Ettersom utvalget er overrepresentert av store bedrifter må resultatene innenfor hver næring og hvert fylke vektet også i forhold til andelen små og store bedrifter i populasjonen.

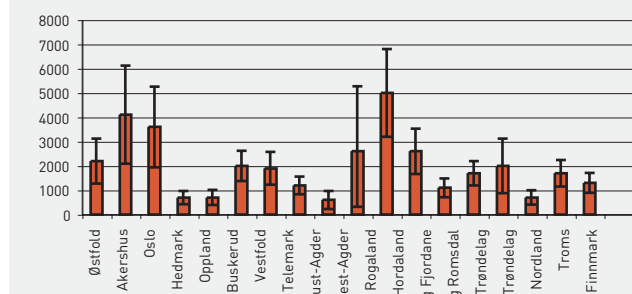
Mangel på arbeidskraft estimeres ved hjelp av en modell som tar hensyn til bedriftenes geografiske kjennetegn, næringsvise kjennetegn, yrkesvise kjennetegn, ansettelsesnivå og observert mangel. Resultatet brukes til å predikere mangelen på arbeidskraft i de bedriftene som ikke ble tatt inn i utvalget.

Det vil knytte seg usikkerhet til disse estimatene. Jo mer detaljert kjennetegn det søkes på, dess større er usikkerheten knyttet til estimatet. For eksempel er det større usikkerhet knyttet til estimatet for mangel på arbeidskraft i Finnmark enn det vil være for hele landet.

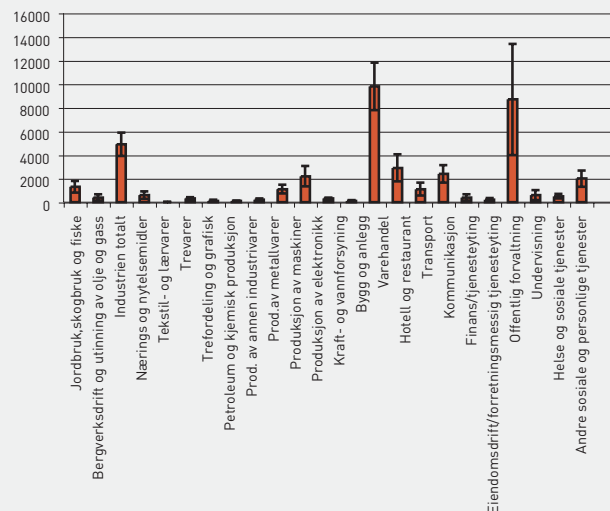
Aetat har beregnet konfidensintervall for estimert mangel på arbeidskraft. Det kan forventes at den faktiske mangel med 95 prosents sannsynlighet vil ligge innenfor det respektive konfidensintervallet som er presentert i tabellene under.

Aetat Arbeidsdirektoratet kan kontaktes dersom det ønskes mer utdypende informasjon om estimering av mangel på arbeidskraft og beregning av konfidensintervaller.

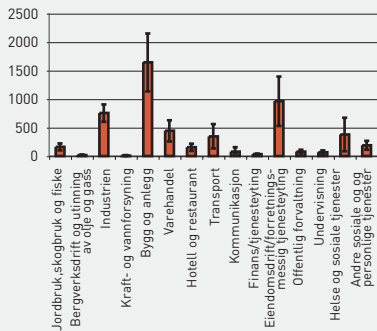
Figur 1:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Regionale resultater.

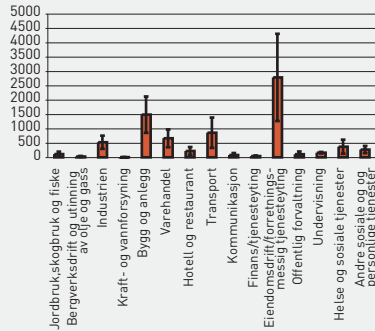
Figur 2:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for hele landet.

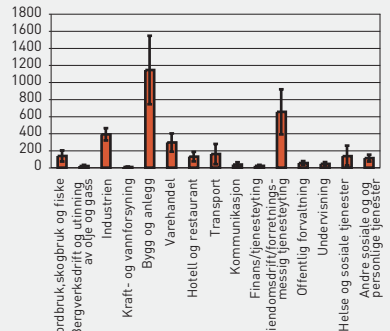
Figur 3:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Østfold, Vestfold og Telemark.

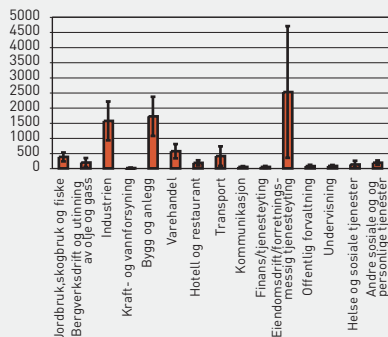
Figur 4:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Oslo og Akershus.

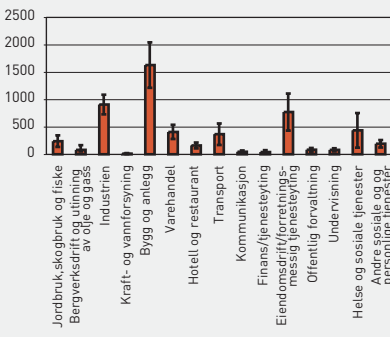
Figur 5:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Hedmark, Oppland og Buskerud.

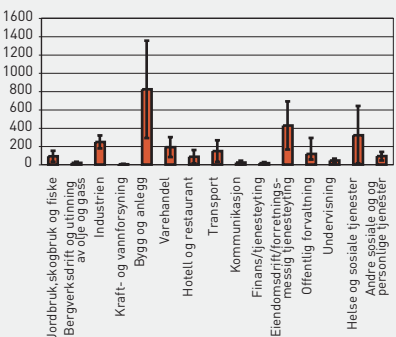
Figur 6:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Agderfylkene og Rogaland.

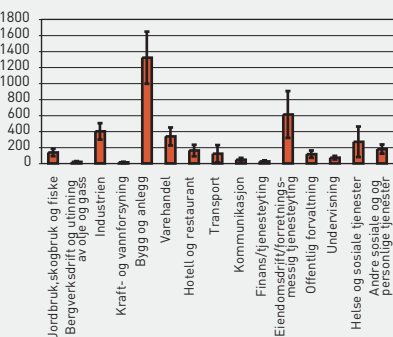
Figur 7:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal.

Figur 8:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Trøndelagsfylkene.

Figur 9:
Estimert mangel på arbeidskraft med konfidensintervaller. Næringsvise resultater for Nord-Norge.

KILDE: AETATS BEDRIFTSUNDERSØKELSE